

Nachtvlinders op Walcheren

Op Walcheren in Zeeland zijn in 2022 gedurende het hele seizoen op enkele locaties in het buitengebied nachtvlinders gevangen. Dit leidde tot verschillen in de waargenomen soorten, soms zelfs op korte afstand.

Tekst:
Arjen van Gilst
& Corine Osté

In de zuidwestelijke kuststrook in Klein Valkenisse is gevangen voor het landelijk meetnet. Centraal op Walcheren is gevangen in een kleine dorps tuin in Grijskerke. Zuidelijk op het schiereiland is in een grote tuin buiten het dorp Ritthem geteld.

Klein Valkenisse

In de zuidwestelijke duinstrook is in het afgesloten natuurgebied van Klein Valkenisse – Dishoek globaal tweewekelijks geteld op vier verschillende meetpunten. Vanaf het strand rijzen steile duinen op tot circa 40 meter boven zeeniveau over een afstand van 40 meter. Het niet publiek toegankelijke gebied is ruim een kilometer lang en 350 meter breed. Hier bevinden zich een tiental kleine besloten duinvalleien met wisselende vegetatie, hellingsgraad en hellingshoek, die opgehouden worden door kleinschalig maaibeheer. In de open valleien bloeien onder andere zandhoornbloem, akkerhoornbloem, geel walstro, walstrobremraap, muurpeper, kruipend stalkruid, voederwikke, duinreigersbek, zachte ooievaarsbek en diverse grassoorten. Tussen de valleien groeien veel braam, duindoorn, heggenrank, helm, hondsroos, wilde kamperfoelie, kruipwilg en wilde liguster. In de binnenduinstrand bevindt zich een strook met oude meidoorns in een voormalig waterwingebied. Een naoorlogse zandwinningsput, een restant van een dennenbosaanplant en een bosstrook met onder andere witte abeel geven nog meer variatie aan dit gebied.

Arjen van Gilst

Walstrobandspanner.

Arjen van Gilst

Een duinvallei in Klein Valkenisse.

In deze duinen werden 443 soorten waargenomen: 231 soorten macronachtvlinders en 212 micronachtvlinders, waarbij er veertien soorten alleen overdag zijn opgemerkt. De afstand tussen de vier meetpunten varieert van circa vijftig tot ruim vierhonderd meter. Op de vier meetnetpunten schommelde het totaal aantal macro's tussen 107 en 139 soorten en het aantal micro's tussen 99 en 113 soorten.

Het duingebied bij Klein Valkenisse is van nationaal belang voor de walstrobandspanner *Epirrhoe galiata*, waarvan 83 exemplaren zijn waargenomen. In de duinvalleien is geel walstro een algemene plantensoort waar overdag nauwelijks insecten op te zien zijn, maar die dus duidelijk een ecologische functie heeft voor deze zeldzame spanner. Naast de walstrobandspanner zijn er meer uilen die van walstro eten zoals de randvlekuil *Charanyca ferruginea* waarvan er in deze duinen vijftig exemplaren zijn gevangen. Deze uil heeft ook zuring als waardplant en in het duingebied is schapenzuring veelvoorkomend. De streepstipspanner *Idaea humiliata* heeft ook zuring als waardplant, naast paardenbloem, en is alleen in deze duinen waargenomen. In deze duinen komt in mei en juni ook de roomvlek *Arctia villica* voor. Het klein visstaartje *Nola cucullatella* is op zeven dagen gevangen en is hoogstwaarschijnlijk afkomstig uit de oude

Cipresspanner.

meidoorns. De duinworteluil *Agrotis ripae* is tussen medio mei en begin juli op negen dagen gevangen. Van de micro's, die uniek voor deze duinstrook waren in 2022, springen vooral enkele soorten kustmotten *Caryocolum* en dikkopmotten *Scythrididae* eruit.

Grijpskerke

Centraal op Walcheren is te Grijpskerke in een kleine besloten achtertuin een blacklight nachtvlinderval ruim 240 keer voor een laken neergezet. In de tuin van vijf bij tien meter zijn vijf vlinderstruiken de voornaamste vlinderlokkers en er bloeien daarnaast onder andere guldenroede, klimop, klokjesbloem en stokroos. In totaal werden er in 2022 371 soorten waargenomen; 214 soorten macronachtvlinders en 157 soorten micro's.

In Grijpskerke werd dan wel het vaakst gevangen, maar met slechts één val. Enkele algemene soorten zijn in Grijpskerke meer gevangen dan op de andere locaties zoals de kooluil *Mamestra brassicae*. Een ander voorbeeld is de spurrie-uil *Anarta trifolii* die in Grijpskerke op 23 dagen in de val zat, op 5 dagen in Ritthem en slechts 2 in de duinen. Deze uil voedt zich met diverse kruidachtige planten, met een voorkeur voor melde en ganzenvoet. Hier is ook de landelijk zeer zeldzame cipresspanner *Thera cupressata* op negentien dagen gevangen sinds 2020, waarvan tien dagen in 2022. Mogelijk is een haag met leylandcypress ten noorden van het dorp een bron van deze

vlinders. Een van de opmerkelijkste vangsten van 2022 was de veldgrasuil *Apamea anceps* die slechts enkele malen in Zeeland werd gefotografeerd.

Ritthem

Ruim tien kilometer zuidelijker is nabij het dorpje Ritthem in een grote gevarieerde tuin met zelf-gemaakte blacklight en LED-val ruim 200 nachten gevangen. Dit bleek de meest soortenrijke vangstlocatie te zijn met 497 soorten, verdeeld over 271 soorten macro's en 226 soorten microvlinders.

De vallen bij Ritthem staan op een terrein van circa zeventig bij zeventig meter met enkele opstallen, een gevarieerde tuin met grasperken, bloemrijke borders, hagen van liguster en haagbeuk, een kleine vijver, een soortenrijke moestuin, verschillende fruitbomen, walnoot, overhoekjes met braam, ver-

Wit weeskind.

Corine Osté

In mei staan de duinvalleien in Klein Valkenisse volop in bloei met meidoorn.

schillende loofbomen en windsingels. Deze locatie is gesitueerd in een landbouwgebied nabij een bos met krekens en kan zelfs soorten uit de Westerscheldemonding aantrekken.

Deze vangplek leverde niet alleen het hoogste soortenaantal op, ook werden de meeste soorten duidelijk vaker gevangen dan op de andere plekken. Hier zijn in 2022 ook nachtvinders gevangen die sowieso regionaal bijzonder zijn en sommige zelfs landelijk vrij uniek, waaronder enkele trekvlinders. Het wit weeskind *Catephia alchymista* op 9 juni was pas de tweede voor Zeeland, evenals de orangerode oogspanner *Cyclophora puppillaria* op 30 oktober. Van de 55 macrosorten die alleen in Ritthem gevangen zijn, waren er 23 spanners. De getekende rozenspanner *Anticlea derivata* is hier in 2022 op acht dagen gevangen. De wikke-uil *Lygephila pastinum*, met vooral wikke-soorten als waardplant, was nieuw voor Zeeland. De varensparner *Petrophora chlorosata* bleek nieuw voor Walcheren. De bruinbandspanner *Scotopteryx chenopodiata* heeft diverse grassen, wikke, klaver en lathyrus als waardplanten en is hier zelfs op 25 dagen gevangen met in totaal 75 exemplaren, terwijl deze soort eerder slechts sporadisch op Walcheren was gezien. De drievlekspanner *Stegania trimaculata*, die leeft op populier en ratelpopulier, is hier op 20 dagen gevangen. Hij was in 2021 nieuw voor Walcheren en is hoogstwaarschijnlijk afkomstig van de lintbeplan-

ting rond een nabijgelegen bosgebied. De geelbruine houtuil *Lithophane socia* was nog maar twee keer eerder op Walcheren aangetoond.

Samenvattend

In totaal zijn er 358 soorten macronachtvinders waargenomen in 2022 waarvan er 16 uniek voor Grijskerke, werden er 42 alleen in de duinen gevangen en 55 alleen nabij Ritthem. Van de micronachtvinders zijn op de drie locaties in totaal 354 soorten gezien. In de duinen werden 65 microsoorten gezien die niet opgemerkt zijn op de andere twee vangplekken. In Grijskerke werden dertig soorten micro's alleen daar gemeld en bij Ritthem waren er 48 uniek. De verschillen in de vangstresultaten zijn vooral te verklaren door verschil in aanwezige vegetatie in de buurt van de vanglocaties. Daarnaast speelt het type val en lamp een grote rol. In de duinen is naast een LED-emmer ook een Heath-val met 6 Watt uv-licht gebruikt op exact dezelfde locatie. In Grijskerke is een 20 Watt Actinic Blacklight lamp gebruikt voor een laken en een schuurmuur, steeds in dezelfde opstelling. In Ritthem stonden de verschillende vallen op wisselende plekken, afhankelijk van het weer, de windrichting, windkracht of de bloeiende planten, voorzien van een laken en een net voor de vlinders om in weg te kruipen.

Natuurlijk heeft ook het aantal keren plaatsen van de vallen invloed op de verschillen in aantallen. Maar vooral de grote diversiteit aan inheemse vegetatie zorgt voor een grote verscheidenheid aan nachtvinders, óók op een relatief kleine schaal. Elk verschillend leefgebied herbergt zijn eigen soorten nachtvinders, wat het belang van variatie benadrukt. Dit laat zien dat er nog veel dingen te ontdekken zijn.

In 2023 doen we weer ons best om nachtvinders te vangen. In de duinen vangen we naast op vaste meetpunten ook op vrije locaties om de diversiteit aan nachtvinders in deze duinstrook nog beter in beeld te krijgen. ●

Bruinbandspanner.